

Ελένη Σαραντίτη: «Το γράψιμο είναι χάρισμα...»

Η Ελένη Σαραντίτη είναι μια από τις πιο αγαπημένες και καταξιωμένες ελληνίδες συγγραφείς της νεότερης γενιάς. Βιβλία της έχουν διαβαστεί και έχουν τιμηθεί με σημαντικά βραβεία τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Συναντήσαμε την Ελένη Σαραντίτη ένα πρωινό κάπου στο κέντρο της Αθήνας. Η συζήτηση που είχαμε μαζί της έρχεται να αποκαλύψει ότι πίσω από μια ευγενική φυσιογνωμία κρύβεται μια γυναίκα με ιδιαίτερη καλλιέργεια, πίστη και φυσικά πολύ ταλέντο.

Κυρία Σαραντίτη πείτε μας πού γεννηθήκατε και αν υπήρχαν καλλιτεχνικές ρίζες στην οικογένειά σας;

Κατάγομαι από την Νεάπολη της Λακωνίας. Η οικογένειά μου απαρτιζόταν από τέσσερα μεγαλύτερα αδέρφια, όλα αγόρια και εμένα, που ήμουν το μοναδικό κορίτσι και το μικρότερο παιδί. Στο σόι μας δεν υπήρχαν κάποιοι με καλλιτεχνικές ρίζες. Όμως, ο πατέρας μου που ήταν καπετάνιος, όταν γυρνούσε από τα ταξίδια του μαζευόμασταν όλοι γύρω του, μαζί με τα παιδιά της γειτονιάς και ακούγαμε τις διηγήσεις του σαν μαγεμένοι. Ήταν ιστορίες που ξεπηδούσαν μέσα από μια φαντασία απεριόριστη.

Ήμασταν μεγάλη οικογένεια και από μικροί ήμασταν στα βάζα, στον αγώνα της ζωής για την επιβίωση. Εκείνη την εποχή ζούσαμε ομαδικά, υπήρχε η συνοχή του χωριού. Είχαμε μια αποθήκη που συγκεντρώναμε ξηρούς καρπούς, μας τους έφερναν οι γεωργοί, εμείς τους συγκεντρώναμε και τους πουλούσαμε στην Αθήνα.

Εκεί, πάνω στα νυχτέρια εργασίας που κάναμε, είχαμε και μια γυναίκα που διηγείτο απίθανες ιστορίες, την «Παραμυθού». Επίσης, από τις πιο ηλικιωμένες γυναίκες ακούγαμε ιστορίες για κουρσάρους, για ορφανά, για αγάπες και για έρωτες. Λέγαμε να μην τελειώσει η νύχτα...

Όλα αυτά τα ακούσματα μαζί και με την ξεχωριστή φυσική ομορφιά του τοπίου (αυτή η καταπληκτική θάλασσα που σου έδινε την αίσθηση ότι τίποτα δεν σε περιορίζει) πιστεύω ότι έπαιξαν τον ρόλο τους στην διαμόρφωση της

κλίσης μου προς το γράψιμο.

Και για να ξαναγυρίσω στην ερώτησή σας, πιστεύω ότι το γράψιμο και η μυθοπλασία γενικότερα είναι κληρονομικό χάρισμα όπως τα μάτια.

Ως παιδί διαβάζατε; Ποιο ή ποια ήταν τ'αγαπημένα σας αναγνώσματα; Θυμάστε κάποιο που να σας επηρέασε σαν παιδί;

Άρχισα σιγά-σιγά να διαβάζω επηρεασμένη από τις ιστορίες που σας είπα ότι άκουγα. Ο πατέρας μου έφερνε συχνά βιβλία. Θυμάμαι μάλιστα ότι το πρώτο βιβλίο που μου έφερε ο αδελφός μου από ένα ταξίδι ήταν του Χανς Κρίστιαν Αντερσεν, «Η βασίλισσα του χιονιού». Όταν διάβασα αυτό το βιβλίο μαγεύτηκα! Ο πατέρας μου επίσης, μου είχε φέρει σε παιδική έκδοση τους «Αθλίους» του Βίκτωρος Ουγκώ. Θυμάμαι ήμουν τόσο απορροφημένη με αυτό το βιβλίο που με φώναζαν τ'άλλα παιδιά να πάω να παίξω κι εγώ τους έλεγα «όχι, έχω το βιβλίο μου να διαβάσω, είναι οι Άθλιοι». Κατάλαβα τότε, μέσα από την επαφή μου με τα βιβλία ότι αυτός ήταν ο σκοπός μου. Έβλεπα θυμάμαι τα καράβια να περνούν και τα μετρούσα κι έλεγα: «πόσοι ναύτες άραγε να είναι μέσα; κι έχουν αφήσει τα παιδάκια τους μόνα τους; και τι να είναι, να'ναι κίτρινοι, να'ναι μαύροι;». Έφτιαχνα παραμύθια μόνη μου με το μυαλό μου.

Πότε πρωτογράψατε;

Η αρχή έγινε σε μια τοπική εφημερίδα, στα χρόνια του γυμνασίου. Έγραφα άρτιες εκθέσεις για την ηλικία μου και αυτό βοήθησε. Στην εφημερίδα έγραφα κάποια κείμενα λαογραφικά, Λακωνικά θέματα κ.α... Μερικά ήταν πραγματικά αξιόλογα και περνώντας ο καιρός τα ξαναβλέπω με ευχαρίστηση. Πιστεύω ότι κανείς γεννιέται με ένα χάρισμα. Αυτό συμβαίνει και με το γράψιμο. Από κει και πέρα παίζει μεγάλο ρόλο η πολύ σκληρή δουλειά και η πειθαρχία στο γράψιμο. Σ'αυτό το τελευταίο δηλαδή

στην πειθαρχία του γραψίματος, με βοήθησε πάρα πολύ η συνεργασία μου, για 18 ολόκληρα χρόνια, με την Ελευθεροτυπία στην οποία αρθρογραφώ κάνοντας κριτική λογοτεχνικών βιβλίων.

Ποιό ήταν το πρώτο βιβλίο που γράψατε;

Το πρώτο μου βιβλίο κυκλοφόρησε όταν ήμουν δεκαεννέα χρονών. Δούλευα τότε στον ΟΑΕΔ και ένας εκδότης, ονόματι Βασιλείου, είχε ακούσει ότι έγραφα και προσφέρθηκε να εκδώσει κάποια διηγήματά μου. Το βιβλίο λεγόταν «Μορφές» και δημοσιεύτηκε το 1962. Μετά πέρασαν τα χρόνια, γέννησα τα παιδιά μου και ήρθε η μεταπολίτευση να μας συνεπάρει.

Η αλήθεια είναι ότι τότε δεν σκεπτόμουν να γράψω. Όμως ένας φίλος μας θυμάμαι, μου είπε «Ελένη, θα προσφέρεις περισσότερα στην χώρα, αν αντί να τρέχεις πίσω από ένα ορισμένο κόμμα, γράψεις ξανά». Έτσι σιγά-σιγά συνειδητοποίησα ότι προς εκεί πρέπει να στραφώ.

Ο αληθινός μου κόσμος είναι το γράψιμο. Όταν δεν γράφω νιώθω ότι μου λείπει κάτι. Το να ψάχνω τα λεξικά, να βρίσκω τις λέξεις, να συγκρίνω, να διορθώνω μέχρι και δέκα φορές την ίδια σελίδα, να σκέφτομαι τους ήρωές μου... όλα αυτά είναι πολύ-πολύ δουλειά αλλά για μένα είναι μια διαδικασία ευτυχίας.

Έτσι, μόλις τελειώνω ένα βιβλίο δεν νιώθω την ανάγκη να ξαναγράψω αμέσως. Περνάει καιρός. Για παράδειγμα, μετά τον «Κάβο του Αγίου Αγγέλου», μου πήρε τρία χρόνια για να ξαναγράψω.

Από πού αντλείτε κάθε φορά τα θέματα των βιβλίων σας;

Όταν ήμουν μικρή υπήρχαν, όπως σας είπα, αυτά τα νυχτέρια εργασίας που σημειωτέον δεν γίνονταν μόνο στην αποθήκη μας. Εκείνη την εποχή, δεν υπήρχε όπως σήμερα η τηλεόραση και οι γυναίκες μαζεύονταν στο σπίτι. Το ίδιο και οι άντρες. Μετά το καφενείο πήγαιναν κι αυτοί σπίτι τους. Εκεί μέσα στα σπίτια γίνονταν κι άλλες δουλειές, μία απ'αυτές ήταν το φτιάξιμο των κουρελούδων. Έπαιρναν παλιά ρούχα, τα κόβανε κουρέλια και έφτιαχναν κουβάρια για τον αργαλειό. Εμένα η μητέρα μου έπλεκε. Μάλιστα πολλές φορές με έστελνε στο φαρμακείο να αγοράσω βιτριόλι, το οποίο τόνωνε τα χρώματα. Στην πίσω αυλή είχαμε ένα μεγάλο καζάνι και εκεί βάφαμε τις κουρελούδες. Όλες αυτές οι δουλειές λοιπόν που γίνονταν στα σπίτια συνοδεύονταν κι από διάφορες ιστορίες. Μέσα από αυτές τις ιστορίες έχω αντλήσει υλικό για τα βιβλία μου. Αυτά άκουγα και μεγάλωσα αγαπώντας τα. Όταν λοιπόν μεγάλωσαν τα παιδιά μου και δεν είχα πια την μητρότητα να με απορροφά αφοσιώθηκα στο γράψιμο.

Συνήθως, γράφετε με γνώμονα το τι θα αρέσει στο κοινό;

Όταν γράφω δεν σκέφτομαι τι θα πουλήσει. Κοιτάζω οι ήρωες και η γλώσσα μου να είναι αυτά που θέλω. Όμως, όταν παραδίδω το βιβλίο μου έχω και μια κρυφή επιθυμία, να αρέσει και να πουλήσει. Θέλω πρώτα να αγγίξω τον αναγνώστη. Οι πωλήσεις πάντως δεν είναι αυτοσκοπός.

Οι Έλληνες πιστεύεται ότι σε σχέση με άλλες χώρες είμαστε βιβλιόφιλοι ή όχι;

Όχι, η αλήθεια είναι ότι οι Έλληνες δεν διαβάζουν πολύ αλλά σιγά-σιγά αυτό αλλάζει. Βέβαια, δεν είχαμε ούτε παράδοση ούτε την ευκαιρία... Όταν εμείς σκλαβωνόμασταν από τους Τούρκους το 1453, στην Πράγα ιδρυόταν το πανεπιστήμιο του Καρόλου. Όταν εμείς ήμασταν υπό εσωτερική ή εξωτερική κατοχή, οι άλλοι λαοί ζούσαν την βιομηχανική επανάσταση. Η έκρηξη του μυθιστορήματος στην Αγγλία, στις αρχές του 19ου αιώνα, ξεπήδησε μέσα από την δυστυχία και οι άνθρωποι έβρισκαν παρηγοριά στα βιβλία. Όμως, είχαν από πίσω τους ισχυρή υποδομή, κουλτούρα, πανεπιστήμια κ.λπ.

Πάντως στις εκθέσεις βιβλίων που γίνονται στην χώρα μας κατά καιρούς, βλέπω νέους- και γυναίκες ιδιαίτερα- να ενδιαφέρονται πολύ. Ο μόνος μου φόβος είναι ότι αγοράζονται «εύκολα» βιβλία. Βέβαια, όπως μου έλεγε ένας εκδότης είναι σημαντικό να διαβάζονται έστω και τέτοια βιβλία. Το θέμα είναι να συνηθίσουν να διαβάζουν και μετά θα οδηγηθούν και σε πιο ποιοτικές επιλογές. Κάτι άλλο επίσης που με απασχολεί, είναι ότι το κοινό στις μέρες μας δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να αγοράζει 3-4 βιβλία κάθε φορά...

Έχετε ασχοληθεί και με την συγγραφή παιδικών και νεανικών βιβλίων. Υπάρχουν διαφορές στον τρόπο που γράφετε για τα παιδιά από τον τρόπο που γράφετε για μεγάλους;

Κατ'αρχάς, πιστεύω ότι τα παιδιά έχουν μεγαλύτερη ανάγκη από αισθήματα, όμορφες εικόνες, ωραία και προσεγμένη γλώσσα. Αυτό κάνει τα βιβλία για παιδιά να είναι αποτέλεσμα μεγάλης έρευνας. Στο νεανικό μου μυθιστόρημα «Κάποτε ο κυνηγός», το μισό βιβλίο διαδραματίζεται στην Τασκένδη. Έτσι, ασχολήθηκα πολύ με τους Έλληνες που ενδήμησαν στην ρώσικη αυτή πόλη. Με τις συνήθειές τους, πώς ήταν τα σπίτια τους, πώς τους δέχτηκε η χώρα αυτή, πώς νοσταλγούσαν την δική τους, πώς μιλούσαν την γλώσσα... Επίσης και οι ήρωές μου γενικά -αλλά και ειδικά σ'αυτά τα βιβλία- είναι «αγαπησιάρικοι». Συνήθως διαλέγω καλούς ανθρώπους για ήρωες. Μου αρέσει αυτό. Νομίζω πως όλοι το έχουμε ανάγκη...

Τέλος, θα ήθελα να μου πείτε λίγα λόγια για την επαφή που έχετε με τα παιδιά.

Αρκετές φορές τον μήνα πηγαίνω και μιλάω σε σχολεία. Ουσιαστικά στις συναντήσεις μου με τα παιδιά θέλω να τους μεταδώσω την πολυτιμότητα του βιβλίου. Με αφορμή ένα βιβλίο, ξεκινάω από κάπου και καταλήγουμε να μιλάμε για ταξίδια, μάχες κ.ά. Συναντώ παιδιά από όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Όμως μεγαλύτερο δέσιμο έχω με τα παιδιά του Λυκείου. Τα παιδιά σήμερα έχουν μεγάλη ευαισθησία να νιώθουν μόνα τους. Τρέχουν σε πολλά πράγματα και οι μανάδες δεν είναι όπως παλιά. Είναι κουρασμένες. Η αλήθεια είναι ότι σήμερα λείπουν οι μεγάλες οικογένειες με την στενή επαφή μεταξύ τους κι αυτό είναι πρόβλημα...